

Rusovskem, 64 na Angleškem, 70 na Pruskem, 63 v našem cesarstvu, 65 na Francoskem, — tedaj v Evropi sploh 107 goved na 100 oralov travnikov.

Iz tega se vidi, da naj več živinoreje je na Rusovskem, h kateri obširne štepe veliko pripomorejo.

Ravno naznanjene razmere travnikov pa tudi očitno razodenejo, da je v Evropi senožetstvo še zelo zanemarjeno.

Za gnojenje njiv in senožet v Evropi se potrebuje na Rusovskem čez 69 milijonov goved, v našem cesarstvu čez 18 mil., na Francoskem čez 17 mil., na Angleškem čez 12, na Pruskem pa čez 8 milijonov goved.

(Dalje sledi.)

Ostanki Bramatovega častja na rimsko-slovenskih spomencih.

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«

(Dalje.)

Indijskega Trimurtita najdemo v severno-slovenskem bogoslovju sopet pod imenom Triglav. Pisatelj življenja sv. Otona to potrdi *).

Ako zdaj primerimo besede Paulinove (*System str. 106.*): »Brama je stvarnik, Višnu rednik, Živa pokončavec, osvobodnik in sodnik, kateremu dostojni skerb za duše po smrti«, sopet najdemo enakost indijskega in slovenskega bogoslovja.

Brama je tedaj prvi člen indijske trojice.

V severno-slovenskem bogoslovju najdemo boga Promo, katero ime je nemški kronist gotovo popačil. Da sta Brama ravno to, kar je Promo, se vidi iz opisa obadveh **).

Kakor je že visokoučeni Kollar razložil (*Slava Bohyne 240*), »Borneisen« druga ni, kakor »vas cupreum« od staronemške besede Born = Wasser, Brunnen, in Eisen = železna posodva. V kroniki saksonski (glej: Kollar 239) ima Promo tudi v rokah einen »Bannerstab«. Indijski Brama pa ima žezlo = Bannerstab. Kakor moža »z Bannerstabom« v roki in na levi rami nosečega »vas cupreum« ga najdemo na kamnu pri sv. Janezu pri Hohenburgu blizu Voitsberga (glej: Muhar *Abbildung. Tafel VI. fig. X.*)

* Profani sacerdotes — se piše v »vita S. Ottonis L. 2. cap. 13.« auream imaginem Trigelavi, qui principaliter ab iis (v Julini v Pomorju) collebat. furati extra provinciam abduxerunt, — in na drugem mestu (Lib. 2. cap. 1.): »Stettin tres montes ambitu suo conclusos habebat, quorum medius, qui et altior summo paganorum Deo Trigelaus dictus tricapitulum habebat simulacrum, quod aurea cidari oculos et labia contegebat, asserentibus idolorum sacerdotibus, ideo summum Deum tria habere capita, quoniam tria procurat regna, id est coeli, terrae et inferni, et faciem cidari operire pro eo, quod peccata hominum quasi non videns et taegens dissimularet.

** Indijskega Bramata opisuje Paulin (Syst. stran 67.): »Simulacrum Nepalense Dei Bramae una manu gerit librum Grantham ex foliis palmarum aut rudi charta contextum et funiculo colligatum. Secunda manu tenet coronam precatoriam Rudraksam dictam. Tertia manus gerit vas cupreum ad conservandam et bibendam aquam insigne eorum Bramanum poenitentium, qui mendicando vitam agunt, et praeter vas illud nihil aliud secum portare possunt.« — Boga severno-slovenskega Prove — ta pa Bangert v opazkah k Helmoldu tako opisuje: »Stabat Prove virili forma in columna caput corona redimitus dextra ferrum rubrum tenebat.« Dalje piše od Proma Petrus Albinus (Meissn. Chron. X. str. 302.): Promo wird also beschrieben, dass er auf einer Seul gestanden, zwei lange Ohren mit einer Kron gehabt, desgleichen in der Hand eine rode Borneisen.

Druga vlastitost Bramatov je rinka, kakor Majer piše (*Myth. I. 280*): »Brama derži v eni roki rinko — znamenje neumerljivosti (večnosti)«. S to rinko in s posodvo »vas cupreum« se najde obrazen tudi na šentjanskih kamnih (glej: Muhar na omenjenem mestu), s »podolgastimi ušesi« (oblongis auribus) in rinko pa ga najdemo na moskirhenskih kamnih (*Muhar Abbild. Tafel VIII. fig. 1.*) Risar podobe mu je napravil roge, ali mi smo kamen sami pogledali in se prepričali, da so to ušesa, ne pa rogovi *).

Znamenita je pri tih obrazih ta okolščina, da Brama vskriž noge derži, kakor se to zmiraj pri indijskih božanstvih najde. (Glej: *obrase Kršnatove v Vollmerovi mitologii, tabla LXXIX. fig. 265.*)

Da je Brama in Prove, Promo eno in ravno tajisto božanstvo, potrdi tudi jezikoslovje. Brama pomeni v sanskritu po Paulinu tudi: pravica, resnica, veritas rectum, justum. Prove je tedaj prestavek indijskega imena Brama. V ruskem in slovaškem narečju pomeni priama, uprjamiti se, na svoji pravdi stati. Zato toliko imén IVSTINVS **) na noriških kamnih. Primeri tudi ime cesarja Justiniana, kateri se je zval Uprava, njegov oče Iztok, mati pa Biglenica, nar berže Viljenica ***)

(Dalje sledi.)

Jezikoslovni pomenki.

»Skutnik« ni zmišljena beseda.

Začudili se nismo malo, ko smo v 64. listu »Novic« namesto po pravici pričakovanega preklica brali ponovljeno tajilo besede, katero govorijo tisući. Gosp. Kapelle je s svojim terdilom gledé »skutnika« enak tistemu modrijanu, ki je na besede Angleža: »da se v Evropi o stanovitih dobah voda tako skerkne, da hodijo ljudje po nji«, odgovoril: »tako basen povej ti v kuhinji mojim deklam, pa ne meni«, zato ker on kaj takega še ni nikoli vidil. Ravno tako tudi se beseda »skutnik« v Černomeljski okolici nikjer ne rabi, zato, ker gospod protivnik, rojen v Černomlju, preko 20 let v onem okolišev v službi, znan z vsimi šegami in jezikom belih Krajnecv, je ni še nikdar čul! Ali je to dosledno?!

Da se pa pričkala ne bova kot uni mož s svojo ženo terdivši, da je briveno, ona pa da je striženo, povabim gosp. Kapelle — ta v Ručetno vas fare Černomeljske, oba gospodarja pod hiš. številka 8. in 10. iti poprašat: zakaj ju sosedi nazivajo skutnika, in mu bota gotovo odgovorila, kot meni: da sta bila od staršev unih hiš, svojih otrok neimevših, za otroka vzeta, in da jima je to ime do starosti zaostalo. Ako mu pa to še ni zadosti, naj popita pod Semičem pri duhovšini, in povedali mu bojo, da je tam povsod znana rečena beseda. Če pa to tako biva, naj blagi braveci sodijo sami: ali je po-

*) Kakor Muhar v drugih rečeh ni povsod zvest bil, tako tudi obrazi na več podobah niso zvesto po kamnih slikani. Tako, postavim, ima on eno figuro obraženo, ktera na volu jezdi, mi pa smo se po lastnem pogledu prepričali, da to ni vol, marveč je beran — oven. Dalje še se Brama na moskirhenskih kamnih najde oblečen, kakor so štajarski Šavničarji z bergušami in robačo (srajco), v levi roki deržeč »vas cupreum«; na drugi podobli pa ima v levi roki pisemsko rolo (Schriftrolle) tudi v bergušah in v robači; brez dvombe je to »liber Grantham ex foliis palmarum«. (Glej: Muhar *Abbild. Taf. VIII. fig. 2. 3.*)

** Muhar *Gesch. d. Stei. I. 368.* in na drugem Ankershofen V. 624.

*** Da Prove toliko pomeni, kot Pravi, rectum, justum Brama se vidi iz Helmolda, kateri pravi (cap. 53.), da so v Provetov tempel se Slavani shajali tudi »propter iudicia«. Primeri tudi, kar Bantke in Maciejowski (II. str. 20.) ravno o tem zmislu govorita.

šteno tako nepremišljeno napadati in pred svetom z lažcama žigosati mene in gosp. Lepstanskega, kterima gotovo slovenščine čistost nič manj pri sercu ni, kot gospodu Kapelle-tu.

Ako pa „skutnik“ med belimi Krajnci dandanašnji nobenega daljnega pomena ali korenike več nima, je čas kriv, ki ga je s svojim zobom uničil. Takih osamelih bratov in sester ima on veliko po Slavenskem.

Desinc, vas v Černomeljski fari, je dan danes svoj pomén pri belih Krajncih zgubil, kajti nobeden več ne razume glagola desiti se, to je, se ob enem kje zderževati.

Beseda „ponikve“ je gornjim Slovincem neznana, kajti jim je zginil glagol: nikniti, iznikniti, hervorkeimen, ponikniti, se k zemlji opikovati, v zemljo zlezti. Od tod pri belih Krajncih: sonce je poniknilo (za goro šlo).

Kteri Slovence umé v Poljanah pri Kupi navadna vprašanja? je kaj ubah? heisst das was, ist was daran? je za kaj? Slavni Vuk Štefanovič, kteri, kakor vsi Serbi, nedosledno piše: ubav, suv, muva, namesto: ubah, suh, muha, nam pové, ako ga za svet poprašamo, da se ubav še samo v pesmah čuje in „lepo“ pomeni, na priliko: „Na ubavu, na polju Kosovu“. — V Poljanah pa pomeni vse lepe lastnosti dušne in telesne. Iz tega se vidi, da beseda „ubah“ ni bila okolišnica (localizm), ampak se je rabila po vsem jugoslavenstvu.

Tako ima Janežičev slovník: hiba, — hibati pa ne; rúten ima — rútití pa ne. Zakaj? menda niso več tam v rabi.

Ali ne bo tudi „kolenčič“ svoj pomen zgubil, kakor hitro se zatara šega, nevesti od poroke pridšči devati dečka na kolena v znank želje po prvem možkem porodu“.

Tako nam „skutnik“ bistro kaže, da so stari Slovani svojih otrok neimevši neke šege overševali, ko so ptujo deco za svojo jemali, akoravno se je ta beseda le še v enem koticu slavenstva ohranila. Tega mi danes več nemoremo vediti natanko; morebit je novi oče dete vzel v svoj skut (naročje pri suknji), pa ga na serce pritiskal in s tim dokazal, da ga je za svoje spoznal; morebit ga je nova mati v svoje krilo posadila, ker to vse skut pomeni. Korenina — skut — se je zgubila, „skutnik“ pa je zaostal.

Iz skute (mleze) menda ne bojo vadili jezikoslovci tega imena? Opomniti moram tudi, da, akoravno ste obe te besedi tú v rabi že Bog vé od kdaj, se vendar ni iz njih še porodila nobena zmota.

Planina nad Černomljem na s. Roka dan 1853.

Juri Kobe.

O besedi „skuta“ in „skutiti“.

V 64. listu „Novic“ smo brali, da beseda „skuta“ le zmes iz mleka in jaje pomeni. — Skuta in skutiti pa ima še druge pomene; podam tedaj „Novicam“, kar sim v krajih okolj Celja že od mladih nog slišal:

Ta jed se mi je oskutila (diese Speise ist mir widrig geworden).

Se mi skutí jesti (ich kann wegen Eckel nicht essen).

Temu so se norci že oskutíli (dem ist das Scherzen schon vergangen).

To je oskutna reč (das ist was eckelhaftes).

Ti naskuta ti! (du widriges Ding, du!)

To je tak najosetno, da se ročno prínaskuti (das ist so sättigend, so geil zu essen, dass man bald Eckel davor bekommt).

Skuti se mi, skuta me sili (es ist mir übel zum erbrechen).

Iz Dramelskih dolin na Štajarskem. Š.

Ozir po svetu.

Revalenta arabica — draga lečja moka.

Po vsih časopisih angleških, francoskih in nemških se razlega priporočilo nekega čudapolnega zdravila za mlade in stare pod klicom: kupite kupite „revalenta arabico“. Pol funta tega zdravila veljá 1 for. 6 kraje. in ljudje ga kupujejo, da bo mož kmalo bogat. In kaj nek je to skrivnostno zdravilo? Nič družega nek, kot lečja moka (ervum lens). Neki zdravnik je odkril sleparijo. in spervega „revalenta“ imenovani lek se je prekerstil v „revalenta“. Mož, ki razposilja to moko po svetu in trobi njeno slavo, da je kaj, pravi, da je iz dežele „Revalenta“, — al dežele pod tem imenom ni na božjem svetu; — dalje pravi, da jo Egipčani in Arabci visoko čislajo zavolj čudovite njene moči. — Zna biti, saj je že Esav prekanil Jakoba zavolj skleda leče — v to stopnjo je tedaj tisti mož stopil, ki periše moke pod skrivnostnim imenom prodaja za dragi dnar. In dosti je tacih, ki jo kupujejo. „Svet sam hoče sleparjen biti — naj se tedaj slepari!“

Leipzig. allg. M.

Ozir v stare čase.

Od kod Martinova gos?

Že od starodavnih časov je navada, da v nekterih deželah na sv. Martina dan, 11. listopada, mora pečena gos na mizo priti; tudi v naši pratiki je ti dan znamenovan z gosjo.

To vé vsak, tudi prost človek. Od kod pa ta navada? to je morebiti le malokteremu znano. V pratiki česke kmetijske družbe se bere o tem sledeče:

V 4. stoletju po Kristusovem rojstvu je živel na Francoskem nek menih, Martin po samostanskem imenu, kterega je zavolj njegove pobožnosti, priljudnosti in poštenosti vse častilo in ljubilo. Zavoljo tega je imel za škofa Tours-kega izvoljen biti. Al pohlevni mož se take časti ni vrednega čislal, — torej jo pobegne iz samostana in se skriva tako dolgo, da bi nov škof izvoljen bil. Njegovi prijatli pa si vse prizadevajo ga najti; zato ga grejo na vse strani iskat. Po dolgem iskanju zadenejo na deželi na velik germ, v kterega čeda gos gaga. Kaj nek to gaganje pomeni? rekó iskavci ter preišejo germ, za kterim najdejo svojega prijatla. Z veliko slovesnostjo ga peljejo domú, in naj se pater Martin brani kakor koli hoče, megal je biti škof. Veliko let je opravljal mu posiljeno visoko službo po volji božji, dokler je kot siv starček umerl 11. listopada leta 1402 ali 1410 (o tem so si zgodovinarji navskriž). Veliko tisuč ljudi ga je spremilo k grobu, ki so bili po pogrebu gostovani s pečenimi gosmi; tako je sam veleval v svoji oporoki (testamentu). Na to vizo se je maseval pohlevni mož nad gosmi, ki so ga ovadile prijatlom njegovim, ko se je skrival, da bi se bil odtegnul preveliki časti.

In tako je ostala navada, rajnemu sv. škofu Martinu v spomin vsako leto 11. listopada gós aldovati (ofrati), ki se je ohranila do današnjega dne in do današnje pratike.

Iz pečene Martinove gosí hočejo kmetje tam pa tam tudi prihodnje vreme prerokovati; pravijo, če je persna kost tiste gosí, ki se speče na sv. Martina dan, rujava, bo hud mráz; če je pa bela, bo veliko snega. — Nam je lepo pečena debela gós veliko ljubši, kakor vse prerokovanje iz njene persne kostí, toraj radi vremenskim prerokom kostí pustimo, če nam pečenka ostane.